

Tổng quan nghiên cứu về phát triển năng lực dạy học phân hóa cho sinh viên ngành Giáo dục thể chất các trường đại học sư phạm

Vũ Việt Hùng*

*Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Received: 28/11/2022; Accepted: 2/12/2022; Published: 14/02/2023

Abstract: On the basis of synthesizing studies on differentiated teaching capacity; develop the capacity for differentiated teaching; Developing differentiated teaching capacity for students at Pedagogical Universities by domestic and foreign authors, the author makes scientific comments on the direction of research on developing differentiated teaching capacity for students. faculty member developing differentiated teaching capacity for students majoring in physical education at Pedagogical Universities.

Keywords: Teaching differentiation; differentiated teaching capacity; develop the capacity for differentiated teaching.

1. Đặt vấn đề

Dạy học phân hóa trong giáo dục là một định hướng đã được thực hiện từ lâu ở mọi nền giáo dục, mọi thời kỳ với những yêu cầu, mức độ, hình thức khác nhau. Tuy nhiên, do nhiều nguyên nhân, nhìn chung hiệu quả của dạy học phân hóa còn nhiều hạn chế. Điều này xuất phát từ nhiều nguyên nhân chủ quan và khách quan khác nhau, trong đó, sự hạn chế về năng lực DHPH của giáo viên là một trong những nguyên nhân cơ bản. Chính vì vậy, phát triển năng lực DHPH cho sinh viên Đại học Sư phạm (ĐHSP) – người giáo viên tương lai là vấn đề ngày càng được chú trọng.

Nghiên cứu về phát triển năng lực DHPH cho sinh viên ĐHSP là hướng nghiên cứu nhận được sự quan tâm của nhiều nhà khoa học. Tuy nhiên, cho đến nay, chưa có nhiều tác giả đi sâu tổng hợp, phân tích các công trình nghiên cứu về phát triển năng lực DHPH cho sinh viên ĐHSP để xác định những giá trị nghiên cứu đã có, cũng như xác định khoảng trống cho những nghiên cứu tiếp theo.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Những nghiên cứu về năng lực dạy học phân hóa

Trên thế giới nghiên cứu về kỹ năng và rèn luyện kỹ năng DH được đề cập từ lâu. Cùng với quá trình nghiên cứu về năng lực sư phạm, vấn đề phát triển năng lực DHPH trong quá trình đào tạo giáo viên cũng được quan tâm từ rất sớm. Trong đó nổi bật là các công trình nghiên cứu sau:

Giai đoạn đầu những năm 1960 - 1970 nhiều tác giả như: X.I.Kixegof, N.V.Kuzmina, Ph.N.Gônôbôlin, O.A.Abdullina, ... đã đưa ra các kết quả nghiên cứu

nhấn mạnh đến việc hình thành kỹ năng thực hành giảng dạy trong đào tạo giáo viên. Trong công trình “*Hình thành các kỹ năng và kỹ xảo sư phạm cho sinh viên trong điều kiện của nền giáo dục đại học*” của X.I.Kixegof và cộng sự đã đề xuất 100 kỹ năng dạy học, trong đó tập trung nghiên cứu 50 kỹ năng dạy học cần thiết nhất và mô tả thứ bậc của các kỹ năng riêng biệt trong dạy học [dẫn theo 1]. O.A. Apđunlinna đã nghiên cứu nội dung và cấu trúc thực hành sư phạm ở các trường đại học sư phạm trong giai đoạn này [2].

Những năm 1970 nghiên cứu về những ứng dụng của tâm lý học – giáo dục học trong việc hình thành kỹ năng DH, việc chuẩn bị các kỹ năng và những khó khăn trong công tác rèn luyện kỹ năng DH cho SV ở giai đoạn này đã được các tác giả M.Ia.Côvaliôv, Iu.K.Babanxki, N.I.Bônđurev, ... triển khai [3].

Nghiên cứu của các tác giả Mỹ như nhóm Phi Delta Kapkar, J.B.Bigs và R.Tellfer (1987) K.Barry và King (1993) hướng đến xây dựng lý luận DH và những lý luận đó được đưa vào giáo trình dạy thực hành giảng dạy trong đào tạo GV ở Úc và một số nước khác trong thời gian dài.

Gần đây, xu hướng hướng đào tạo SV sư phạm theo tiếp cận năng lực đã được triển khai mạnh mẽ ở các nước như: Hoa Kỳ, Canada, Anh, Đức, Ý, Úc, Hàn Quốc, Nhật Bản, ... Trong đó, tiêu biểu là mô hình đào tạo GV sau Tuyên bố Sorbon (ngày 25.5.1998 tại Pháp) của Bộ trưởng Giáo dục 4 nước Pháp, Đức, Ý, Anh. Có thể khẳng định rằng, phát triển kỹ năng theo yêu cầu của thực tiễn DH là một định hướng cơ bản trong trong cái cách đào tạo GV.

Tại Việt Nam Các nghiên cứu về kỹ năng sư phạm,

trong đó có kỹ năng DH được triển khai mạnh trong hơn 20 năm trở lại nay, từ việc xác định các loại kỹ năng DH cụ thể, nhiều tác giả đã tiến hành công tác nghiên cứu rèn luyện kỹ năng DH cho SV sư phạm, tiêu biểu có các nghiên cứu sau:

Một số công trình những năm 1990 của thế kỷ XX nghiên cứu sâu vào quá trình rèn luyện kỹ năng cho SV trong quá trình đào tạo tại trường đại học sư phạm, đặc biệt thông qua các hoạt động RLNVSTX và TTSP.

Luận án của Nguyễn Như An (1993) "*Hệ thống kỹ năng giảng dạy trên lớp về môn giáo dục học và quy trình rèn luyện các kỹ năng đó cho sinh viên khoa Tâm lý – Giáo dục*" [1] đã đề xuất các quy trình rèn luyện kỹ năng sư phạm cho sinh viên được thực hiện cho đến ngày nay. Công trình này nghiên cứu sâu vào cơ sở lý luận của kỹ năng, năng lực dạy học và không đi sâu vào phân loại các nhóm năng lực dạy học.

Luận án "*Xây dựng quy trình tập luyện các kỹ năng giảng dạy cơ bản trong các hình thức thực hành – thực tập sư phạm*" của Trần Anh Tuấn (1996) đã có đóng góp nhiều về mặt xây dựng cơ sở lý luận về các kỹ năng dạy học cơ bản, năng lực dạy học, đặc biệt đề xuất được quy trình tập luyện các kỹ năng giảng dạy cơ bản một cách khoa học, khả thi thông qua hình thức thực hành – thực tập sư phạm trong quá trình đào tạo tại các trường đại học sư phạm.

Kế thừa những tư tưởng trong luận án của Trần Anh Tuấn tác giả Phan Thanh Long (2004) tiếp tục hoàn thành luận án "*Các biện pháp rèn luyện kỹ năng dạy học cho sinh viên cao đẳng sư phạm*" đã hệ thống hóa các kỹ năng dạy học, đặc biệt là các kỹ năng mới do tác động của việc đổi mới phương pháp dạy học và sự phát triển của các phương tiện dạy học. Các kỹ năng theo quan niệm trước đó cũng có những thay đổi nhất định về nội dung mới phù hợp với điều kiện dạy học giai đoạn đầu những năm 2000.

Năm 2011 luận án của tác giả Vũ Xuân Hùng "*Rèn luyện năng lực dạy học cho sinh viên đại học sư phạm kỹ thuật trong thực tập sư phạm theo tiếp cận năng lực thực hiện*" đã xây dựng được mô hình lý thuyết về rèn luyện năng lực dạy học cho sinh viên đại học sư phạm kỹ thuật. Xây dựng, bổ sung một số cơ sở lý luận về rèn luyện năng lực dạy học cho sinh viên đại học sư phạm kỹ thuật qua thực tập sư phạm theo tiếp cận năng lực thực hiện. Đồng thời xây dựng được cấu trúc năng lực sư phạm của giáo viên dạy nghề. Xây dựng được cấu trúc mục tiêu, nội dung, quy trình rèn luyện năng lực dạy học cho sinh viên đại học sư phạm kỹ thuật trong thực tập sư phạm theo mô đun

năng lực thực hiện, ngoài ra còn xây dựng khá chi tiết các phương pháp và tiêu chí đánh giá kết quả rèn luyện năng lực dạy học cho sinh viên trong thực tập tiếp cận năng lực thực hiện. Nghiên cứu của Vũ Xuân Hùng đã mở ra một hướng tiếp cận mới, tiếp cận năng lực thực hiện để rèn luyện năng lực dạy học cho sinh viên đại học sư phạm kỹ thuật nói riêng và sinh viên đại học sư phạm nói chung. Bên cạnh đó, có một số Luận án của các tác giả đi sâu nghiên cứu quá trình rèn luyện kỹ năng, năng lực sư phạm cho SV ở các chuyên ngành khác nhau. Chẳng hạn: Luận án của Đỗ Thị Trinh (2013) về "*Phát triển năng lực dạy học Toán cho sinh viên các trường sư phạm*" đã xác định được những thành tố chủ yếu trong năng lực dạy học Toán cần phát triển cho sinh viên các trường sư phạm. Trên cơ sở dựa vào ba nhóm năng lực dạy học Toán, tác giả đã đề xuất 7 biện pháp chính để phát triển năng lực dạy học Toán cho sinh viên. hay Luận án "*Một số biện pháp nâng cao hiệu quả rèn luyện kỹ năng dạy học hóa học cho sinh viên sư phạm*" của tác giả Trịnh Xuân Biều (2003); "*Rèn luyện kỹ năng dạy học theo hướng tăng cường năng lực tự học, tự nghiên cứu của sinh viên khoa hóa học ngành sư phạm ở các trường đại học*" tác giả Nguyễn Thị Kim Ánh (2012); ... đều xác định được các biện pháp rèn luyện kỹ năng DH cho SV ở các tiếp cận khác nhau.

Ngoài ra, còn có các nghiên cứu về công tác rèn luyện kỹ năng DH cho SV sư phạm được công bố ở các tạp chí chuyên ngành giáo dục, ... của nhiều tác giả khác. Tuy nhiên, xu hướng nghiên cứu về rèn luyện kỹ năng DHPH cho SV sư phạm chưa có các tác giả nào đề cập.

2.2. Những nghiên cứu về phát triển năng lực dạy học phân hóa

Năm 1991, Barry. K và King. L trong công trình "*Beginning teaching*" [Barry K, King L (1993), *Beginning teaching*, 2th E.D. Social science press Australia] đã đề cập tới những NL cần được phát triển cho GV trẻ mới ra trường và những NL cần được phát triển cho GV có kinh nghiệm để đáp ứng được những yêu cầu của xã hội. Duminy đã rất chú trọng đến NLDH sau khi tốt nghiệp ra trường của SV. Theo tác giả, để SV có thể "làm được" và "sẽ làm được" gì sau khi ra trường thì trong quá trình dạy học người GV phải luôn chú ý đến rèn kỹ năng và phát triển NLDH cho SV [4].

Ở Việt Nam gần đây cũng đã có nhiều luận án nghiên cứu về phát triển NLDH cho SV sư phạm như luận án của Trần Việt Cường [10], Đỗ Thị Trinh [11], Nguyễn Mậu Đức [12], Phạm Thị Phương Huyền [9] và Ung Thị Lê Na [13]...

2.3. Những nghiên cứu về phát triển năng lực dạy học phân hóa cho sinh viên ngành GDTC các trường ĐHSP

Năm 1991, K. Barry và L. King trong công trình “Beginning teaching” [15] đã đề cập tới những NL cần được phát triển cho GV trẻ mới ra trường và những NL cần được phát triển cho GV có kinh nghiệm để đáp ứng được những yêu cầu của xã hội. Duminy đã rất chú trọng đến NLDH sau khi tốt nghiệp ra trường của SV. Theo tác giả, để SV có thể “làm được” và “sẽ làm được” gì sau khi ra trường thì trong quá trình dạy học người GV phải luôn chú ý đến rèn kỹ năng và phát triển NLDH cho SV [4].

Ở nước ta, trong những năm qua, một số nhà nghiên cứu đã quan tâm đến việc bồi dưỡng, phát triển năng lực dạy học phân hóa cho giáo viên, có thể kể đến một số công trình nghiên cứu của các tác giả dưới đây:

Lê Hoàng Hà (2011) Bồi dưỡng giáo viên đáp ứng yêu cầu dạy học theo quan điểm dạy học phân hóa ở trường trung học phổ thông; Tạp chí Giáo dục, số 271 (Kì 1 – 10 - 2011). Căn cứ vào cơ sở lý luận và thực tiễn, tác giả đề xuất chương trình bồi dưỡng kỹ năng DPHP cho giáo viên tập trung vào việc rèn luyện tốt các kỹ năng sau: (1) Kỹ năng phân tích nhu cầu; (2) Kỹ năng xác định mục tiêu môn học và mục tiêu chi tiết cho từng bài học; (3) Kỹ năng lựa chọn, sắp xếp những nội dung dạy học phù hợp với mục tiêu dạy học; (4) Kỹ năng lựa chọn các hình thức tổ chức dạy học phù hợp với mục tiêu và nội dung dạy học.

Như vậy, đã có một số công trình nghiên cứu về phát triển năng lực dạy học cho sinh viên, giáo viên. Các công trình nghiên cứu nêu trên đã đề xuất các biện pháp phát triển NLDH cho SV, giáo viên thông qua việc tổ chức các hoạt động dạy học. Tuy nhiên, còn ít công trình nghiên cứu về phát triển năng lực DPHP cho SV các trường Đại học Sư phạm, đặc biệt, theo vốn hiểu biết của người nghiên cứu, cho đến nay chưa có tác giả nào nghiên cứu về phát triển năng lực DPHP cho SV ngành Giáo dục thể chất các trường Đại học Sư phạm.

Nhìn chung, qua tổng quan các công trình nghiên cứu trên đây có thể thấy rằng: DPHP là quan điểm DH tích cực đã được các nhà khoa học trên thế giới và Việt Nam nghiên cứu, khẳng định tính đúng đắn theo quy luật DH và định hướng DH ngày nay. Tuy nhiên với đặc trưng DH ở Việt Nam, việc nghiên cứu lý luận và vận dụng DPHP trong thực tiễn còn nhiều bất cập như thiếu sự thống nhất, thiếu liên kết, những kết quả nghiên cứu còn rời rạc, ... Vì vậy, phải xây dựng được

hệ thống cơ sở lý luận về DPHP và cách thức vận dụng nó phù hợp với thực tiễn Việt Nam đáp ứng xu hướng DH hiện đại. Vấn đề phát triển năng lực DH cho SV sư phạm có nhiều tác giả trong và ngoài nước quan tâm và ngày nay càng được chú trọng nghiên cứu sâu sắc hơn. Tuy vậy, năng lực DPHP và phát triển năng lực DPHP cho SV sư phạm chưa có những nghiên cứu cụ thể. Dựa trên các thành tựu nghiên cứu trên và những bất cập hiện nay. Chúng tôi xác định hướng nghiên cứu của mình như sau: Hoàn thiện được cơ sở lý luận về DH phân hóa cho sinh viên các trường ĐHSP nói chung và sinh viên ngành GDTC ở các trường ĐHSP nói riêng; Xác định các năng lực DPHP của sinh viên ngành Giáo dục Thể chất; Thực hiện có hiệu quả việc phát triển năng lực DPHP cho sinh viên các trường ĐHSP.

3. Kết luận

Từ vai trò và tầm quan trọng của DPHP, năng lực DPHP và phát triển năng lực dạy học phân hóa, trong những năm gần đây, các nhà khoa học ở trên thế giới và ở Việt Nam từng bước quan tâm, nghiên cứu về phát triển năng lực dạy học phân hóa cho sinh viên ĐHSP. Kết quả nghiên cứu trên đây của tác giả là cơ sở quan trọng để các nhà nghiên cứu xác định khoảng trống trong nghiên cứu về phát triển năng lực DPHP cho sinh viên ĐHSP, trên cơ sở đó, xác định vấn đề, đề tài nghiên cứu đảm bảo tính cấp thiết và tránh những trùng lặp với những công trình nghiên cứu đã có ở trong và ngoài nước.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Như An (1993), *Hệ thống kỹ năng giảng dạy trên lớp về môn giáo dục học và quy trình rèn luyện hệ thống kỹ năng đó cho SV khoa tâm lý – giáo dục*, Luận án phó tiến sĩ khoa học sư phạm - tâm lý, Trường ĐHSP Hà Nội.
2. Apdulinna O.A. (1978), *Nội dung và cấu trúc thực hành sư phạm trong các trường đại học sư phạm trong giai đoạn hiện nay*. NXB Giáo dục.
3. N.I. Bônđurev (1978), *Chuẩn bị cho SV làm công tác giáo dục phổ thông (Tuyển bài báo Minsk 1978- Người dịch Nguyễn Đình Chính)*. NXB Giáo dục, Hà Nội
4. Barry K, King L (1993), *Beginning teaching*, 2th E.D. Social science press Australia
5. Gônôbôlin Ph.N (1976), *Những phẩm chất tâm lý của người giáo viên*, Nguyễn Thế Hùng - Ninh Giang dịch, tập 1, NXB Giáo dục.
6. Ki-xê-gôp .X.I (1977), *Hình thành các kỹ năng, kỹ xảo sư phạm trong điều kiện giáo dục đại học*, NXB Giáo dục.